

SCENARIUSZ LEKCJI ETYKI

Czy to szczęście?

Epikur, Arystoteles i wielkie wesele

Przedmiot: etyka • Klasa: 7–8 szkoły podstawowej • Czas: 90 minut

„Czy szczęście to bardziej dobre samopoczucie czy dobre życie?”

PYTANIE PRZEWODNIE

Czy szczęście to bardziej dobre samopoczucie czy dobre życie?

PODSTAWA PROGRAMOWA

Refleksja nad sensem i wartością życia, rozumienie podstawowych pojęć etycznych (szczęście, przyjemność, cnota, eudajmonia), kształtowanie umiejętności argumentowania oraz odnoszenie filozofii starożytnej do codziennego doświadczenia uczniów.

CELE OPERACYJNE

Uczeń po lekcji:

- wyjaśnia własnymi słowami, czym różni się rozumienie szczęścia u Epikura i u Arystotelesa
- rozróżnia przyjemność chwilową od spokoju ducha i potrafi powiedzieć, którą z nich Epikur uważał za ważniejszą
- opisuje eudajmonię u Arystotelesa jako aktywne rozwijanie dobrego charakteru przez całe życie, a nie jako chwilowe uczucie radości
- formułuje własne stanowisko w kwestii szczęścia i podaje uzasadnienie
- odróżnia opinię od argumentu – do swojego zdania dołącza powód i odnosi się do możliwego sprzeciwu

METODY I FORMY PRACY

Metody: rozmowa sokratejska, analiza dzieła sztuki, barometr poglądów, praca z fikcyjnym profilem filozofa, mapa ciała (sylwetka), praca z cytatami, analiza przypadku, drama edukacyjna z omówieniem, filozoficzna rozmowa w kręgu, karta wyjściowa.

Formy pracy: indywidualna, w parach, w grupach, zbiorowa.

POTRZEBNE MATERIAŁY

- reprodukcja obrazu Pietera Bruegla Starszego „Taniec weselny” (1566) – wyświetlona na ekranie lub wydrukowana w formacie A3
- dwie sylwetki człowieka narysowane na arkuszach szarego papieru pakowego w naturalnej wielkości, z kluczem do części ciała wypisanym obok każdej – Załącznik 3.
- wydrukowane profile filozofów – Załącznik 1. i Załącznik 2.
- karteczki samoprzylepne w dwóch kolorach (jeden kolor dla każdej grupy filozoficznej)
- markery do pisania na sylwetkach

- kartki dla uczniów do barometru i refleksji pisemnej
- tablica lub slajd z pytaniem przewodnim, zasadami rozmowy filozoficznej i kluczem do sylwetki – widoczne przez całą lekcję

PRZEBIEG ZAJĘĆ**FAZA I – OTWARCIE (ok. 18 minut)****Krok 1. Zasady rozmowy filozoficznej (3 minuty)**

Nauczyciel przedstawia zasady widoczne na tablicy i krótko wyjaśnia każdą z nich. Zasady pozostają widoczne przez całą lekcję:

- Słuchamy do końca.
- Krytykujemy pomysły, nie ludzi.
- Można zmienić zdanie – to nie słabość.
- Można powiedzieć: nie wiem.
- Pytania są równie ważne jak odpowiedzi.

Krok 2. Zakotwiczenie (2 minuty)

Osoba prowadząca wprowadza uczniów w temat i zaznacza, że nie oceniamy czyjegoś życia ani rodziny. Wskazuje pytanie przewodnie na tablicy i informuje, że będzie ono towarzyszyć przez całą lekcję.

Krok 3. Praca z obrazem Bruegla (8 minut)

Nauczyciel wyświetla obraz „Taniec weselny” i prosi uczniów, by przez minutę w ciszy przyjrzeni się obrazowi i zapamiętali jedną rzecz, o której będą chcieli powiedzieć. Następnie zadaje kolejno pytania:

- Co najbardziej rzuca ci się w oczy?
- Czy te osoby są szczęśliwe? Skąd wiesz?
- Czy z twarzy i zachowania człowieka da się odczytać, czy jest naprawdę szczęśliwy?

Trzecie pytanie nauczyciel celowo zostawia bez rozstrzygnięcia i zapowiada, że wróci do niego na końcu lekcji.

Krok 4. Barometr wstępny (5 minut)

Osoba prowadząca przedstawia dwa zdania i prosi uczniów, by w ciszy zastanowili się, które jest im bliższe, zaznaczyli wybór na kartce i dopisali jedno zdanie uzasadnienia. Kartki uczniowie chowają – wrócą do nich w fazie V.

A. Szczęście to ciągłe dobre samopoczucie i jak najwięcej przyjemnych chwil.

B. Szczęście to życie, z którego można być dumnym – kiedy przez całe życie staramy się stawać lepszymi ludźmi.

FAZA II – POZNANIE FILOZOFÓW (ok. 23 minuty)

Krok 5. Profile filozofów na Instagramie (8 minut)

Klasa dzieli się na dwie grupy filozoficzne. Jedna otrzymuje profil Epikura (Załącznik 1.), druga – Arystotelesa (Załącznik 2.). Zespoły czytają profile samodzielnie przez trzy minuty, a następnie przez pięć minut rozmawiają ze sobą, opierając się na pytaniach widocznych na tablicy:

- Co jest dla niego najważniejsze w życiu?
- Czego się boi albo czego unika?
- Co powiedziałby komuś, kto mówi: chcę być szczęśliwy i tylko się dobrze bawić?

Krok 6. Sylwetka filozofa (8 minut)

Każda grupa podchodzi do swojej sylwetki na ścianie. Klucz do części ciała jest wywieszony obok Załącznik 3.

Uczniowie piszą słowa lub rysują symbole na karteczkach i przyklejają je do odpowiednich miejsc na sylwetce.

Krok 7. Prezentacja krzyżowa (5 minut)

Grupy zamieniają się miejscami. Każda ogląda sylwetkę drugiego filozofa i ma dwie minuty na sformułowanie jednego pytania lub zakwestionowanie jednego elementu. Nauczyciel zapisuje pojawiające się pytania/wątpliwości na tablicy.

Krok 8. Pytanie do całej klasy (2 minuty)

- Czy Epikur miałby dziś Instagrama?
- Czy Arystoteles by go obserwował?

Zbiera tylko dwie lub trzy krótkie odpowiedzi, nie rozstrzygając pytania.

FAZA III – POGŁĘBIENIE (ok. 17 minut)**Krok 9. Praca z cytatami (10 minut)**

Nauczyciel rozdaje grupom przykładowe cytaty i zadaje pytania przed pracą, tak by uczniowie wiedzieli, czego szukają:

- Co jest dla tego filozofa najważniejsze w życiu?
- Co ten filozof powiedziałby osobie, która mówi: chcę być szczęśliwy i tylko się dobrze bawić?
- Który cytat jest dla was najbardziej zaskakujący i dlaczego?

Każda grupa wybiera cztery cytaty, które najlepiej odpowiadają na te pytania, i po pracy przedstawia jedną odpowiedź (30 sekund na grupę). Nauczyciel uzupełnia mapę pojęć na tablicy na podstawie wniosków uczniów.

Krok 10. Ćwiczenie z codziennym wyborem (7 minut)

Nauczyciel przedstawia trzy sytuacje. Przy każdej uczniowie zapisują jedno zdanie: co powiedziałby Epikur i co powiedziałby Arystoteles.

Sytuacja 1. Kacper spędza cały weekend grając w gry. Jest zadowolony, nie myśli o problemach. W poniedziałek czuje pustkę.

Sytuacja 2. Zosia codziennie po szkole idzie na wolontariat w schronisku dla zwierząt. Jest zmęczona, ale czuje, że robi coś ważnego.

Sytuacja 3. Marek ma okazję pojechać na urodzinową imprezę z przypadkowymi znajomymi albo spędzić wieczór w spokojnym miejscu z trzema bliskimi przyjaciółmi. Nie wie, co wybrać.

Uczniowie porównują odpowiedzi z osobą siedzącą obok. Nauczyciel pyta dwie lub trzy pary o wnioski, szczególnie przy sytuacji trzeciej. Na koniec zadaje pytanie do klasy: czy jest sytuacja, w której obaj filozofowie powiedzieliby coś podobnego?

FAZA IV – DRAMA EDUKACYJNA (ok. 20 minut)**Krok 11. Sprawdzenie rozumienia przed dramą (3 minuty)**

Nauczyciel podaje dwa zdania i prosi uczniów, by na kartce napisali P (prawda) lub F (fałsz).

Sprawdzenie jest obowiązkowe przed przejściem do dramy:

„Epikur uważał, że im więcej zabawy, tym więcej szczęścia.” – (fałsz)

„Arystoteles myślał, że szczęście to przede wszystkim dobre samopoczucie.” – (fałsz)

Nauczyciel zbiera odpowiedzi przez podniesienie rąk i w razie wątpliwości krótko wyjaśnia.

Krok 12. Przygotowanie do dramy (2 minuty)

Każda grupa wraca na chwilę do swojej sylwetki i sprawdza, czy pomysły, które zaraz zaplanuje, są zgodne z filozofią przypisanego myśliciela.

Krok 13. Zadanie dramowe (6–7 minut na przygotowanie, 75 sekund na prezentację)

Uczniowie dzielą się na zespoły trzy- lub czteroosobowe w ramach swoich grup filozoficznych.

Role w zespole:

- rzecznik – przedstawia efekty pracy klasie
- strażnik zgodności – pilnuje, czy pomysły zgadzają się z filozofią
- zapisujący – notuje ustalenia zespołu

Zadanie: Zespół organizuje urodziny bliskiego przyjaciela zgodnie z filozofią swojego filozofa. Opisuje, gdzie się to odbywa, kto jest zaproszony, co się dzieje i dlaczego właśnie to jest szczęście według tego filozofa.

Obowiązkowy element scenki: w trakcie imprezy jeden z gości mówi, że chce wracać do domu, bo źle się czuje i nie bawi się tak jak reszta. Co zespół robi? Filozof musi zabrać głos w tej sprawie.

Prezentacje: maksymalnie 75 sekund na zespół. Po każdej prezentacji pozostałe zespoły mogą zadać jedno pytanie.

Krok 14. Omówienie po dramie (8 minut)

To najważniejszy element fazy IV. Nauczyciel moderuje rozmowę z całą klasą, zadając pytania:

- Która grupa miała trudniej – Epikura czy Arystotelesa? Dlaczego?
- Co chcieliście zrobić, a co by powiedział wasz filozof?

- Jak każda z filozofii potraktowała gościa, który chciał wracać do domu?
- Czy obie filozofie doszły do podobnej odpowiedzi, ale z różnych powodów?

FAZA V – TRANSFER I ZAMKNIĘCIE (ok. 12 minut)**Krok 15. Analiza współczesnego przykładu (4 minuty)**

Nauczyciel odczytuje krótki tekst:

„Badacze dobrostanu psychicznego zauważają, że ludzie mający bliskie relacje z innymi, regularnie robiący coś dla kogoś poza sobą i czujący, że rozwijają się w czymś ważnym dla nich, oceniają swoje życie jako bardziej satysfakcjonujące. Jednocześnie osoby, którym brakuje podstawowych warunków – bezpieczeństwa, zdrowia czy snu – mają znacznie utrudniony dostęp do tego poczucia spełnienia.”

Pytania do klasy:

- Czy ten opis bardziej przypomina wam filozofię Epikura czy Arystotelesa?
- Czy wyniki badań naukowych mogą rozstrzygnąć spór filozoficzny o szczęście?

Krok 16. Powrót do obrazu (2 minuty)

Nauczyciel ponownie wyświetla obraz Bruegla i pyta, czy uczniowie patrzą na niego inaczej niż na początku lekcji. Daje 30 sekund ciszy przed odpowiedziami.

Krok 17. Refleksja indywidualna (3 minuty)

Uczniowie zapisują w dowolnej formie swoje przemyślenia:

- Szczęście według mnie to... ponieważ...
- Gdybym narysował własną sylwetkę – co bym umieścił w sercu i na nogach?

Krok 18. Filozoficzna rozmowa w kręgu (opcjonalnie, jeśli zostało ok. 5 minut)

Jeśli układ sali na to pozwala, uczniowie ustawiają krzesła w krąg. Nauczyciel zadaje jedno pytanie i moderuje rozmowę:

- Czy można być naprawdę szczęśliwym, żyjąc wyłącznie dla siebie?

Zasady: mówimy po kolei lub zgłaszamy się gestem, można odnieść się do wypowiedzi poprzedniej osoby, nie przerywamy. Nauczyciel zamyka rozmowę, podkreślając, że filozofowie pytają o to od ponad dwóch tysięcy lat i nie ma jednej gotowej odpowiedzi.

Krok 19. Drugi barometr (3 minuty)

Uczniowie wyjmują kartki z początku lekcji, ponownie czytają oba zdania i zaznaczają swój aktualny wybór. Dopisują jedno zdanie uzasadnienia. Nauczyciel pyta, kto zmienił zdanie i co go do tego skłoniło.

Podkreśla, że celem lekcji nie jest zmiana zdania, lecz świadomość tego, dlaczego myślimy tak, a nie inaczej.

Krok 20. Karta wyjściowa (3 minuty)

Uczniowie piszą na karteczce jedno zdanie do wyboru:

- Po tej lekcji myślę, że szczęście to... ponieważ...
- Jedno pytanie, które zabieram z tej lekcji.

Karteczki są prywatne. Nauczyciel czyta je po lekcji.

UWAGI METODYCZNE

- Sylwetki zostają na ścianie przez całą lekcję i są używane trzykrotnie – w kroku 6., 7. i 12.
- Mapa pojęć na tablicy jest efektem pracy klasy, a nie gotowym przekazem nauczyciela. Nauczyciel uzupełnia ją na bieżąco na podstawie odpowiedzi uczniów.
- Sprawdzenie rozumienia w kroku 11. jest obowiązkowe przed dramą – bez niego uczniowie mogą odegrać scenki niezgodne z filozofią.
- Omówienie po dramie (krok 14.) jest ważniejsze niż sama drama i powinno trwać co najmniej tyle co prezentacje.
- Jeśli brakuje czasu – skrócić prezentacje zespołów do 45 sekund, pominąć rozmowę w kręgu (krok 18.) i zastąpić ją jednym pytaniem do dwóch lub trzech chętnych uczniów.

PRZEWIDYWANE UPROSZCZENIA UCZNIÓW I SUGEROWANE REAKCJE NAUCZYCIELA

„Epikur to filozof imprezowania” – zapytaj: co zostaje po imprezie? Spokój czy niepokój?

„Arystoteles chce, żebyśmy się tylko wysilali” – zapytaj: czy bycie dobrym człowiekiem to wysiłek czy nawyk?

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1. Profil Epikura na Instagramie

Nazwa konta: epikur.ogrod

Bio: Filozof. Mieszkam z przyjaciółmi w ogrodzie. Uczę spokoju i przyjaźni.

Post 1.

Zdjęcie: stół z chlebem, oliwkami i dzbanem wody, wieczorne światło.

Tekst: Wieczór z bliskimi. Prosty chleb, dobra rozmowa. Nic więcej nie potrzeba.

Tagi: spokój, przyjaciele, wystarczy

Post 2.

Zdjęcie: pusta ławka w ogrodzie, wczesny ranek.

Tekst: Strach zabiera więcej niż rzeczywistość. Większość rzeczy, których się boisz, nigdy się nie zdarzy.

(To parafraza myśli Epikura.)

Tagi: lęk, wolność, myśli

Post 3.

Zdjęcie: grupka ludzi rozmawiająca przy ognisku.

Tekst: „Przyjaźń jest największym wśród wszystkich dóbr, jakimi nas mądrość obdarza dla zapewnienia szczęścia przez całe życie.”

(źródło: zpe.gov.pl – materiał „Eudajmonia”)

Tagi: filozofia, przyjaźń

Relacja z dziś: Ile z tego, czego chcesz, naprawdę potrzebujesz?

Załącznik 2. Profil Arystotelesa na Instagramie

Nazwa konta: arystoteles.lykeion

(Lykeion – tak nazywała się szkoła, którą założył Arystoteles w Atenach)

Bio: Filozof. Uczę w Lykeion. Pytam, co znaczy żyć dobrze.

Post 1.

Zdjęcie: uczniowie siedzący w cieniu drzew, rozmawiający w małych grupach.

Tekst: „Człowiek jest z natury istotą polityczną. Taki zaś, który z natury, a nie przez przypadek, żyje poza państwem, jest albo nędznikiem, albo nadludzką istotą.”

(źródło: zpe.gov.pl – materiał „Szczęście według Arystotelesa”)

Tagi: ludzie, wspólnota, natura

Post 2.

Zdjęcie: dłonie wyrabiające glinę na kole garncarskim.

Tekst: Stajemy się sprawiedliwi, wykonując sprawiedliwe czyny. Odważni – wykonując odważne czyny.

Charakter to nie talent. To ćwiczenie.

(To parafraza myśli Arystotelesa)

(źródło inspiracji: zpe.gov.pl – materiał „Złoty środek do szczęścia – etyka Arystotelesa”)

Tagi: charakter, działanie, rozwój

Post 3.

Zdjęcie: zachód słońca nad miastem, widok z góry.

Tekst: „Szczęście polega na działaniu duszy zgodnie z cnotą.”

(źródło: zpe.gov.pl – materiał „Szczęście według Arystotelesa”)

Tagi: eudajmonia, życie, działanie

Relacja z dziś: Co zrobiłeś wczoraj, z czego możesz być dumny?

Uwaga dla nauczyciela i uczniów:

Cytaty pochodzą z oficjalnych materiałów edukacyjnych dostępnych bezpłatnie na platformie zpe.gov.pl (Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji).

Nie wymagają dostępu do oryginalnych tłumaczeń książek.

Załącznik 3. Klucz do sylwetki

- głowa – czym kierował się w myśleniu o życiu
- serce – co cenił najbardziej
- brzuch – czego się bał, co chciał usunąć
- ręce – co robił, jak działał
- nogi – na czym stał, co było jego fundamentem
- usta – co mówił innym
- przestrzeń wokół sylwetki – kto był przy nim, gdzie żył

Załącznik 4. Dodatkowe pytania pogłębiające dla nauczyciela

- Czy można dobrze się bawić i jednocześnie robić coś złego?
- Jak długo trwa szczęście po udanej zabawie?
- Co zostaje z człowieka, który całe życie był uczciwy, ale nigdy nie był szczęśliwy?
- Co pokazują media społecznościowe – szczęście w rozumieniu Epikura czy Arystotelesa?
- Co by się stało z człowiekiem, który postanawia żyć zupełnie sam – bez przyjaciół, bez rodziny?
- Dla kogo filozofia Arystotelesa może być zbyt trudna do zastosowania w życiu?
- Co powiedziałby Epikur komuś, kto mówi: jestem szczęśliwy, ale tylko wtedy, kiedy mam dużo pieniędzy?
- Skąd wiemy, że ktoś naprawdę żyje dobrze, a nie tylko tak myśli?

Materiały edukacyjne z platformy zpe.gov.pl

- *Eudajmonia*, zpe.gov.pl, <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/Df1IJ0mye> (dostęp: 16.05.2026).
- *Szczęście według Arystotelesa*, zpe.gov.pl, <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D1AvYcbwV> (dostęp: 16.05.2026).
- *Złoty środek do szczęścia – etyka Arystotelesa*, zpe.gov.pl, <https://zpe.gov.pl/pdf/P15fANfan> (dostęp: 16.05.2026).
- *Etyka Arystotelesa*, zpe.gov.pl, <https://zpe.gov.pl/b/etyka-arystotelesa/Pgo0JtvjI> (dostęp: 16.05.2026).
- *Przedstawiciele szkoły epikurejskiej*, zpe.gov.pl, <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/Dtzwlvt9K> (dostęp: 16.05.2026).

- *Epikureizm i stoicyzm jako dwa paradygmaty etyki*, zpe.gov.pl, <https://zpe.gov.pl/b/epikureizm-i-stoicyzm-jako-dwa-paradygmaty-etyki/PPy4TNUhO> (dostęp: 16.05.2026).
- *Wprowadzenie – Epikurejczycy*, zpe.gov.pl, <https://zpe.gov.pl/a/wprowadzenie/D8C3l4mPr> (dostęp: 16.05.2026).

Opracowanie: A. Janiszewska